

رئیس علی دلواری (۱۸۸۱-۱۹۱۵) آزادی‌خواه و رهبر قیام در تنگستان و بوشهر علیه نیروهای بریتانیا در دوره جنگ جهانی اول بود.

او فرزند رئیس محمد از طایفه ممسنی تنگستان بود و در سال ۱۲۶۰ هجری شمسی ۱۸۸۱ میلادی در روستای دلواری از شهرستان تنگستان استان بوشهر در ساحل خلیج فارس به دنیا آمد. دوران جوانی او همزمان با حضور گسترده استعمار انگلیس در خلیج فارس بود. وی نقشی کلیدی در قیام جنوب داشت. قیام مردم تنگستان بر روی هم هفت سال طول کشید و در این مدت دلیران تنگستانی دو هدف عمده را دنبال می‌کردند، پاسداری از بوشهر و دشتستان و تنگستان به عنوان منطقه سکونت خود و جلوگیری از حرکت قوای بیگانه به درون مرزهای ایران و دفاع از استقلال وطن.

او با همراهی دیگر مشروطه خواهان بوشهر را از حاکمیت استبداد قاجاریه خارج کرد. در سال ۱۲۸۷ ه.ش/۱۹۰۸ میلادی به درخواست ملا علی تنگستانی و سید مرتضی مجتهداهرمی که مخالف استبداد محمد علیشاه قاجار بود، بوشهر را تصرف کرد و حدود ۹ ماه شهر را در کنترل داشت.

در آغاز جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ قوای روس از شمال و نیروهای انگلستان از جنوب، ایران را در معرض هجوم قرار دادند و کشتی‌های جنگی انگلستان در مقابل بوشهر لنگر انداختند و نیروهای اشغالگر در ۸ اوت ۱۹۱۵ / ۱۷ مرداد ۱۲۹۴ بصورت تدریجی قصد اشغال بوشهر و نواحی ساحلی اطراف را داشتند. یک روز پس از اشغال بوشهر، چهارده نفر از ساکنین آن علیه اشغالگران اعتراض کردند، ولی چون اهل جدال و اسلحه نبودند دستگیر و به هندوستان تبعید شدند. رئیس علی همراه دوستش خالو حسین دشتی در اوایل ماه رمضان ۱۳۳۳ ه.ق، در عمارت حاج سید محمدرضا کازرونی، پس از مذاکراتی با وی آمادگی خود را برای دفاع از بوشهر و جلوگیری از پیشروی نیروهای انگلیسی اعلام داشت.